

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญของไทย และแนวทางการแก้ไข

ศาลรัฐธรรมนูญถือเป็นองค์กรศาลที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ มีบทบาทและภารกิจสำคัญในการควบคุมมิให้กฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญก่อนที่มีการประกาศใช้ หรือการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญภายหลังที่มีการประกาศใช้ ควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ที่สำคัญ 2 ประการดังกล่าวแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญ ยังมีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง การวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภาและรัฐมนตรี รวมตลอดถึงการวินิจฉัยเกี่ยวกับการสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมืองและการวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมือง ด้วยเหตุนี้ การพิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีลักษณะดังกล่าว อันมีความเชื่อมโยงกับตัวแทนของประชาชน ในฐานะที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ย่อมปฏิเสธไม่ได้เลยว่าจะต้องมีฝ่ายที่เห็นด้วยหรือเห็นต่างออกมาแสดงความคิดเห็น ในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ต่อสาธารณะก่อนการพิจารณาคดี ในระหว่างการพิจารณาคดีหรือภายหลังที่มีคำวินิจฉัยชี้ขาดคดีแล้ว ไม่ว่าจะ เป็นกระบวนการ พิจารณาคดี คำวินิจฉัยของศาลหรือความเห็นที่มีผลกระทบต่อคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ อาจมีความเหมาะสมและไม่เหมาะสม หรืออาจจะหมิ่นเหม่ต่อการกระทำที่อาจเป็นความผิดตามกฎหมาย ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้ปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์เช่นเดียวศาลอื่น และด้วยเหตุที่การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลนั้น ศาลจะต้องควบคุมกระบวนการให้เป็นไปด้วยความสงบและเรียบร้อย มิให้ส่งผลกระทบต่อการรับฟังหลักฐานแห่งคดี ตลอดถึงคำวินิจฉัยชี้ขาดคดี ศาลรัฐธรรมนูญจึงจำเป็นต้องมีมาตรการที่จะนำมาบังคับใช้ เพื่อควบคุมความสงบเรียบร้อยในบริเวณที่ทำการศาลและภายนอกศาล เพื่อให้กระบวนการพิจารณาวินิจฉัยคดียุติไปจากศาล และจากเหตุการณ์ในปัจจุบันซึ่งมีบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ดูหมิ่นศาลหรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จึงเกิดปัญหาที่ว่า ศาลรัฐธรรมนูญเองไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับละเมิดอำนาจศาลไว้โดยเฉพาะ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจึงต้องอาศัยช่องทาง ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเอง ซึ่งผู้ศึกษาจะได้

ทำการศึกษาวเคราะห์ในทั้งหมด 3 ประเด็น คือ (1) ปัญหาศาลรัฐธรรมนูญไม่มีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจ ศาลรัฐธรรมนูญไว้โดยเฉพาะ (2) ปัญหาการใช้ข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล และ(3) ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่มีลักษณะเข้าข่ายการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ

4.1 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขในกรณีศาลรัฐธรรมนูญไม่มีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไว้โดยเฉพาะ

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่วินิจฉัยข้อพิพาทที่มีหลักประกันความเป็นอิสระขององค์กรและตามหลักทฤษฎีความเป็นอิสระและความเป็นกลางของผู้พิพากษาและตุลาการ โดยคำวินิจฉัย มีลักษณะเป็นที่สุด กล่าวคือ คำวินิจฉัยเป็นเด็ดขาดและมีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอิสระอื่นของรัฐ และมีกฎหมายวิธีพิจารณาความเป็นการเฉพาะ โดยเป็นลักษณะขององค์กรตุลาการในทางเนื้อหา

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากศาลอื่นทั่วไป กล่าวคือ มิใช่ศาลที่พิจารณาคดีแพ่ง อันเป็นคดีเกี่ยวกับข้อพิพาทของสิทธิระหว่างเอกชนกับเอกชน หรือคดีอาญา อันเป็นคดีที่พิจารณาทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดในทางอาญาเช่นเดียวกับ ศาลยุติธรรม มิใช่ศาลที่พิจารณาคดีพิพาทกลางโทษผู้กระทำความผิดอาญาซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ในขณะที่กระทำความผิดเช่นเดียวกับศาลทหาร และมีศาลที่พิจารณาคดีปกครองซึ่งเป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน และข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเช่นเดียวกับศาลปกครอง แต่ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบรรดาร่างกฎหมาย และกฎหมายที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยการตราของ ฝ่ายนิติบัญญัติ อีกทั้งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ควบคุมมิให้บทบัญญัติของกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ อันเป็นหลักประกันความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ซึ่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลผูกพันเด็ดขาดต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ

เห็นได้ว่า ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรศาลที่ใช้อำนาจฝ่ายตุลาการในการพิจารณา วินิจฉัยตัดสินคดีที่มีลักษณะเป็นศาลที่ใช้กฎหมายมหาชนต่างจากศาลยุติธรรมปกติ ซึ่งโดยลักษณะของคู่กรณี กระบวนการพิจารณาและผลของคำวินิจฉัยแล้ว ย่อมผูกพันต่ออำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ

ดังนั้น เมื่อผลของคำวินิจฉัยจะออกมาเป็นประการใด อาจทำให้มีฝ่ายที่ได้รับประโยชน์ หรือฝ่ายที่ไม่ได้รับประโยชน์จากคำวินิจฉัยดังกล่าว จะออกมาแสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์ คำวินิจฉัยได้ เมื่อพิจารณาแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคู่ขัดแย้งที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจาก คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีลักษณะเป็นวงกว้าง

บทบัญญัติเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล เป็นหลักกฎหมายสากลทั่วไปไม่ว่าจะเป็นศาล ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) หรือศาลในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) ต่างก็มีกฎหมายที่ให้อำนาจศาลพิจารณาลงโทษผู้ละเมิดอำนาจ เพียงว่าไม่มีการบัญญัติกฎหมายไว้ โดยตรงสำหรับการละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศาลมีอำนาจชี้ขาด หรือ ขจัดข้อพิพาทหรือข้อโต้แย้งหรือความเดือดร้อนให้แก่คู่ความ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมี มาตรการหรือเครื่องมือที่ให้อำนาจแก่ศาลในอันที่จะรักษาความสงบเรียบร้อย ในบริเวณศาล และ เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีดำเนินไปด้วยความเที่ยงธรรมและรวดเร็ว ก่อให้เกิดความเสมอภาคกับ คู่ความอันเป็นประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีบทบัญญัติในเรื่องละเมิดอำนาจ ศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้อำนาจศาลในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบริเวณที่ทำการศาล และ บริเวณภายนอกศาล รวมทั้งคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ในอันที่จะ ดำเนินกระบวนการพิจารณาได้อย่างเป็นธรรมและรวดเร็ว ปราศจากข้อครหาจากสังคม โดยส่วนรวม

การกระทำหรือพฤติกรรมที่เกิดจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลผู้ซึ่งไม่ยอมรับคำพิพากษา ของศาลหรือการกระทำใด ๆ เพื่อสร้างสถานการณ์ในทางการเมืองให้เกิดความไม่ชอบธรรมแก่ศาล หรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ การกระทำหรือพฤติกรรมนั้น จึงควรต้องมีบทบัญญัติเพื่อกำหนด บทลงโทษให้มีความชัดเจนและมีลักษณะเฉพาะที่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ

ในหัวข้อนี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขในกรณี ที่ ศาลรัฐธรรมนูญไม่มีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไว้ โดยเฉพาะ อันเป็น การกำหนดมาตรการลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ และกำหนดบทลงโทษเป็นการเฉพาะ

4.1.1 วิเคราะห์ปัญหา

ในปัจจุบัน ศาลรัฐธรรมนูญของไทยยังไม่มีมาตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ เนื่องจากยังไม่ผ่านกระบวนการพิจารณา ในทางรัฐสภา ศาลรัฐธรรมนูญได้อาศัยข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ศาลมีอำนาจรักษา ความสงบเรียบร้อยในการพิจารณาวินิจฉัยคดี โดยให้อำนาจในการออกกระเปียบเพื่อรักษาความสงบ เรียบร้อย แต่ไม่ให้อำนาจลงโทษบุคคลที่ก่อว่นกระบวนการพิจารณาคดีของศาล หรือฝ่าฝืน

ระเบียบในการรักษาความสงบเรียบร้อยในการพิจารณาคดีของศาล ตลอดจนวิพากษ์วิจารณ์ คำวินิจฉัยจนทำให้เสื่อมเสียความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษา ศาลรัฐธรรมนูญจึง ไม่มีอำนาจลงโทษบุคคลที่กระทำการดังกล่าว

การที่ศาลรัฐธรรมนูญ ไม่มีอำนาจลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น เนื่องจากอำนาจในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะกระทบกับบุคคลภายนอกได้ รัฐธรรมนูญมิได้กำหนดให้อำนาจในเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจน

ความจำเป็นที่จะบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ ต้องพิจารณาว่ามีข้อดีและข้อเสียอย่างไร หากให้มีการบัญญัติและหากไม่ได้บัญญัติบทบัญญัติดังกล่าวขึ้น โดยแยกอธิบายได้ ดังนี้

ถ้าหากให้มีการบัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญ จะมีเครื่องมือที่ใช้ในการกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการในการควบคุมความสงบเรียบร้อยและ ปกป้องการทำหน้าที่ของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ อันเป็นการคุ้มครองตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีจากบุคคลที่จะกระทำการอันมีลักษณะละเมิดอำนาจศาล

เนื่องจากเคยมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็นกรณีวิพากษ์วิจารณ์คำวินิจฉัยคดี วิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติหน้าที่ของศาลหรือ ตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญก็ดี หรือกรณีศาลรัฐธรรมนูญถูกปิดล้อมและบุกรุกเข้าไปฉีกหมายปิดประกาศและ ไม่ให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเข้าทำหน้าที่พิจารณาคดีภายในที่ทำการของ ศาลรัฐธรรมนูญในคดี สำคัญ หรือในกรณีใช้ถ้อยคำรุนแรงโดยปลุกปั่น ยุยง ให้ประชาชนไม่ยอมรับอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ ในการพิจารณาวินิจฉัยคดี จึงมีความจำเป็นต้องมีบทบัญญัติกำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองและ ป้องกัน และมีบทบัญญัติที่กำหนดบทลงโทษสำหรับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไว้ โดยเฉพาะ

ถ้าหากไม่มีการบัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญ จะไม่มีบทบัญญัติอันมีลักษณะที่เป็นการเฉพาะ ในการคุ้มครองการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

เมื่อพิจารณาแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลที่มีลักษณะกระบวนการพิจารณาคดี และ ผลของคำพิพากษามีลักษณะพิเศษ ซึ่งผูกพันองค์กรต่าง ๆ ของรัฐ ประกอบกับพิจารณาถึงการให้มี บทบัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลมีเครื่องมือในการกำหนด หลักเกณฑ์และบทลงโทษของฐานความผิดดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีบทบัญญัติ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ

4.1.2 แนวทางการแก้ไข

เมื่อพิจารณาถึงความประสงค์ของการแก้ไขปัญหาดังข้างต้น เพื่อความรวดเร็วและเด็ดขาด อันเป็นการให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาต่าง ๆ เป็นไปได้อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับเมื่อพิจารณากับระบบศาลรัฐธรรมนูญในต่างประเทศที่มีการบัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจ ศาลรัฐธรรมนูญไว้ในกฎหมายเฉพาะแล้ว

ผู้ศึกษาพบว่า หลักการพื้นฐานที่สำคัญในการบัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจ ศาลรัฐธรรมนูญไว้ในกฎหมายเฉพาะมีความจำเป็นหรือไม่ อย่างไร เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการบัญญัติความผิดฐานดังกล่าวต่อไป

จากการศึกษาพบว่า ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการรักษาระเบียบและความเรียบร้อยในที่ทำการหรือบริเวณที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญและการเข้าฟังการไต่สวนของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 นั้น พบว่า เป็นเพียงมาตรการทั่วไปในการกำหนดหลักเกณฑ์ การอนุญาตให้บุคคลภายนอกหรือประชาชนเข้ามาในที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญหรือห้องพิจารณา โดยมีข้อกำหนดต่าง ๆ เช่น ห้ามส่งเสียงดัง (ข้อ 4)¹ ห้ามนำสัตว์ เครื่องมือสื่อสาร หรือสิ่งของ ที่น่าจะเป็นอันตรายหรือก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่บุคคลเข้ามาในห้องพิจารณา (ข้อ 13)²

จากที่ได้กล่าวมานั้น เป็นเพียงมาตรการขั้นต้นในการบริหารจัดการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ ในการดำเนินการเพื่อป้องกันหรือยับยั้งมิให้มีเหตุอันนำไปสู่การละเมิดอำนาจศาลขึ้น เช่น การปิดประกาศระเบียบดังกล่าว ให้เป็นที่สังเกตเห็นได้ง่าย เพื่อให้ผู้พบเห็นได้ทราบถึงข้อปฏิบัติหรือข้อควรเว้นปฏิบัติในบางเรื่อง หรือการขอความร่วมมือผู้เข้ามาฟังการพิจารณาคดีของศาล ที่จะต้องใช้สมาธิในการจดจำถ้อยคำ รายละเอียดของผู้ร้อง ผู้ถูกร้อง พยานของแต่ละฝ่าย เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาวินิจฉัย

¹ ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อยในที่ทำการหรือบริเวณที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ และการเข้าฟังการไต่สวนของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ข้อ 4 บัญญัติว่า “บุคคลภายนอกที่เข้ามาในที่ทำการหรือบริเวณที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ หรือห้องพิจารณา ต้องแต่งกายให้สุภาพ ประพฤติตนให้เรียบร้อย ห้ามส่งเสียงดัง หรือกระทำการอื่นใด อันก่อให้เกิดความไม่เรียบร้อยในที่ทำการหรือบริเวณที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ หรือห้องพิจารณา.”

² ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อยในที่ทำการหรือบริเวณที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ และการเข้าฟังการไต่สวนของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ข้อ 13 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้นำสัตว์ เครื่องมือสื่อสาร วัตถุ หรือสิ่งของที่น่าจะเป็นอันตราย หรือก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่บุคคลเข้ามาในห้องพิจารณา.”

ประกอบคุณพินิจซึ่งนำนักพยานหลักฐานทั้งหมด หรือการงดเว้นอาวุธ อุปกรณ์ เครื่องมือสื่อสาร อันอาจมีส่วนหรือใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด เป็นต้น

ในกรณีข้างต้น เป็นเพียงขั้นตอนหรือมาตรการในการบริหารจัดการความสงบเรียบร้อย โดยทั่วไปเท่านั้น หากมีการฝ่าฝืนเกิดขึ้นก็ไม่อาจนำบทลงโทษตามระเบียบของ ศาลรัฐธรรมนูญ มาปรับใช้ได้ เนื่องจากระเบียบดังกล่าวมิได้กำหนดบทลงโทษของผู้ที่ฝ่าฝืนไว้

การจะนำบทลงโทษหรือมาตรการทางปกครอง (Administrative Measures) มาปรับใช้ได้นั้น ต้องปรากฏว่า กฎ หรือระเบียบ ได้กำหนดบทลงโทษดังกล่าวไว้ ซึ่งระเบียบของ ศาลรัฐธรรมนูญก็มิได้มีลักษณะเช่นนั้น

ส่วนการจะนำมาตรการทางอาญา (Criminal Measures) มาปรับใช้ก็สามารถ กระทำได้ ในลักษณะที่เป็นความผิดลหุโทษ (Petty Offense) เช่น หากตรวจค้นและพบอาวุธ ถ้าเป็นกรณีที่มีได้มีอำนาจพกพาตามกฎหมาย ผู้นั้นย่อมมีความผิดฐานพกพาอาวุธ ไปในเมืองโดยไม่มีเหตุอันสมควรซึ่งมีโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท (มาตรา 371)³ เว้นแต่การเข้ามาในที่ทำการศาลหรือในห้องพิจารณาได้มีการทำลายทรัพย์สินของสำนักงาน ซึ่งจะเป็นความผิดฐาน ทำให้เสียหาย (มาตรา 358)⁴ และย่อมมีโทษหนักขึ้น เพราะถือเป็นทรัพย์สินของทางราชการ (มาตรา 360)⁵

สำหรับมาตรการทางแพ่ง สามารถนำมาปรับใช้บังคับได้ หากเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของทางราชการในการให้ผู้กระทำความผิดชดเชยราคา

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นเพียงมาตรการเบื้องต้นในการยับยั้งหรือป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสที่จะกระทำความผิด ซึ่งหากมีการบัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญและมีบทลงโทษที่ชัดเจน ย่อมจะเป็นแนวทางสำคัญที่ทำให้ผู้กระทำความผิด ช่างใจก่อนการตัดสินใจในการที่จะกระทำการบางอย่าง

³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 371 บัญญัติว่า “ผู้ใดพาอาวุธไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะ โดยเปิดเผยหรือโดยไม่มีเหตุสมควร หรือพาไปในชุมนุมชนที่ได้จัดให้มีขึ้นเพื่อนมัสการ การรื่นเริงหรือการอื่นใด ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท และให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบอาชุนั้น.”

⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 358 บัญญัติว่า “ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่นหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำให้เสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ.”

⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 360 บัญญัติว่า “ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ.”

เมื่อพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ เห็นได้ว่า มีอำนาจหน้าที่แตกต่างไปจากรูปแบบศาลปกติ เนื่องจากในคดีที่มีความเกี่ยวพันกับการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง การวินิจฉัยสมาชิกภาพ หรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภา และรัฐมนตรี ตลอดถึงการวินิจฉัยเกี่ยวกับการสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง หรือการวินิจฉัยยุบพรรคการเมือง อันมีความเชื่อมโยงกับประชาชนในฐานะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าจะต้องมีฝ่ายที่ขึ้นชอบหรือไม่ขึ้นชอบออกมาแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ในระหว่างการพิจารณาคดี หรือภายหลังที่มีคำวินิจฉัยชี้ขาดคดีแล้ว

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ กระบวนการพิจารณา หรือความเห็นที่มีต่อตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ อาจมีความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม หรืออาจหมิ่นเหม่ต่อการกระทำที่อาจเป็นความผิดกฎหมาย เมื่อพิจารณาจากบทบาทและอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามหัวข้อ 2.4.2 และผลผูกพันของคำพิพากษาของศาลแล้ว จึงปฏิเสธมิได้เลยว่าทำให้เกิดคู่ขัดแย้งที่เสียประโยชน์จากคำวินิจฉัยของศาลเป็นจำนวนมาก

เพราะฉะนั้น การที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลจะต้องเป็นไปด้วย ความสงบ และไม่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาคดี กระบวนการรับฟังพยานหลักฐาน ตลอดถึงคำวินิจฉัยชี้ขาดคดี เพื่อควบคุมความสงบเรียบร้อยในบริเวณที่ทำการศาล มาตรการที่ศาลรัฐธรรมนูญจะนำมาบังคับใช้ จึงเป็นสิ่งจำเป็นและไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการวินิจฉัยชี้ขาดอรรถคดี

นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่า ศาลปกครองซึ่งถือเป็นศาลในระบบไต่สวน เช่นเดียวกันได้มีการบัญญัติฐานความผิดดังกล่าวไว้ในกฎหมายเฉพาะ ตามมาตรา 57⁶ มาตรา 64⁷

⁶ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 57 บัญญัติว่า “ให้ตุลาการเจ้าของสำนวนทำหน้าที่ตรวจสอบและเสนอความเห็นในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายต่อองค์คณะพิจารณาพิพากษา ตลอดจนดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้น

ในระหว่างการดำเนินการของตุลาการเจ้าของสำนวนตามวรรคหนึ่ง ให้เปิดโอกาสให้คู่กรณีได้ทราบถึงข้ออ้างหรือข้อแย้งของแต่ละฝ่าย และให้คู่กรณีแสดงพยานหลักฐานของฝ่ายตนเพื่อยืนยันหรือหักล้างข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายได้ เมื่อตุลาการเจ้าของสำนวนเห็นว่า ได้รวบรวมข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเพียงพอแล้ว ให้ตุลาการเจ้าของสำนวนทำความเห็นเสนอให้องค์คณะพิจารณาพิพากษาเพื่อพิจารณาคดีต่อไป

ในการให้โอกาสคู่กรณีตามวรรคสอง ให้ตุลาการเจ้าของสำนวนกำหนดให้คู่กรณีแสดงพยานหลักฐานของฝ่ายตนภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าคู่กรณีมิได้ปฏิบัติภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าคู่กรณีที่ไม่ได้แสดงพยานหลักฐานนั้น ไม่มีพยานหลักฐานสนับสนุนหรือยอมรับข้อเท็จจริงตามพยานหลักฐานของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งแล้วแต่กรณี และให้ศาลปกครองพิจารณาพิพากษาต่อไปตามที่เห็นเป็นการยุติธรรม

ในกรณีที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนดตามวรรคสามหรือมีพฤติกรรมประวิงคดีให้ล่าช้า ศาลปกครองจะรายงานผู้บังคับบัญชา ผู้กำกับดูแล ผู้ควบคุม หรือ

และมาตรา 65⁸ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 เพื่อเป็นการคุ้มครองการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

เมื่อพิจารณาตามหลักสากลก็มีการบัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจ ศาลรัฐธรรมนูญไว้ในกฎหมายเฉพาะของแต่ละประเทศ ดังนี้

สาธารณรัฐออสเตรเลีย บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติศาลรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1953 มาตรา 28

สาธารณรัฐเกาหลี ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติศาลรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเกาหลี ค.ศ. 1988 มาตรา 79

สาธารณรัฐเช็ก บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติศาลรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเช็ก มาตรา 61

เมื่อพิจารณาถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และพิเคราะห์จากข้อดีข้อเสีย ประกอบกับหลักสากลของต่างประเทศ และศาลปกครองของไทยแล้ว ผู้ศึกษาพบว่า มีความเหมาะสม และมีความจำเป็นในการที่ศาลรัฐธรรมนูญจะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ไว้ในกฎหมายเฉพาะที่มีลักษณะเป็นเอกเทศ เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญของศาลในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบริเวณศาล และให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาต่าง ๆ ของศาลเป็นไปอย่างมีระบบ รวดเร็ว และเกิดความชัดเจน ทั้งยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธาให้กับประชาชนที่มีต่อศาล

นายกรัฐมนตรีเพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุงหรือสั่งการหรือลงโทษทางวินัยต่อไปก็ได้ ทั้งนี้ โดยไม่เป็นการตัดอำนาจที่ศาลจะมีคำสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล

การปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการเจ้าของสำนวนและพนักงานคดีปกครองให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด.”

⁷ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 64 บัญญัติว่า “นอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ให้นับบทบัญญัติที่ถือว่าเป็นการกระทำละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และเมื่อมีการละเมิดอำนาจศาลให้ศาลปกครองมีอำนาจสั่งลงโทษได้ ดังนี้

- (1) ตักเตือน โดยจะมีคำกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยหรือไม่ก็ได้
- (2) ไล่ออกจากบริเวณศาล
- (3) ลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลพึงใช้อย่างระมัดระวังและเท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งกรณี และหากเป็นการสั่งลงโทษตาม (3) ให้องค์คณะอื่นที่มีชื่อองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีนั้นเป็นผู้พิจารณาและสั่งลงโทษ.”

⁸ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 65 บัญญัติว่า “ผู้ใดวิจารณ์การพิจารณาหรือการพิพากษาคดีของศาลปกครองโดยสุจริตด้วยวิธีการทางวิชาการ ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หรือดูหมิ่นศาลหรือ ตุลาการ.”

รัฐธรรมนูญในฐานะเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการในนามพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ เนื่องจากหากไม่มีมาตรการใดมาใช้บังคับได้อย่างชัดเจนแล้ว ประชาชนก็จะไม่มีความยำเกรงหรือเกรงกลัว และเป็นผลทำให้องค์กรตุลาการ โดยเฉพาะศาลรัฐธรรมนูญอันมีลักษณะเป็นศาลสูงที่ต้องได้รับความเชื่อมั่น เคารพนับถือจากประชาชน ก็มีอาจจะมีได้ ความสงบสุขก็ย่อมไม่เกิดขึ้นในบ้านเมือง

ดังนั้น การบัญญัติกฎหมายจึงควรอยู่ในรูปแบบของการบัญญัติโดยผ่านรัฐสภา ที่มีจุดยึดโยงกับประชาชน มิใช่เป็นการนำข้อบังคับหรือระเบียบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาปรับใช้เพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล อันจะขัดต่อหลักการพื้นฐานในเรื่องหลักการ จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังจะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ในหัวข้อ 4.2 ต่อไป

ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรมีร่างหลักการในการคุ้มครองเพื่อควบคุมการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและรวดเร็ว เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาดำเนินต่อไปได้ และเป็นการรักษาประโยชน์ของคู่กรณี จึงควรมีข้อความดังต่อไปนี้

มาตรา ... “ในการพิจารณาคดีของศาล ให้ศาลมีอำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยของการพิจารณาคดีในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลที่เข้ามาหรือจะเข้ามาในที่ทำการศาลหรือบริเวณที่ทำการศาลหรือเข้าฟังการไต่สวนของศาล การให้บุคคลใดซึ่งฝ่าฝืนออกไปนอกสถานที่พิจารณาและให้กระทำการใด ๆ เพื่อให้การพิจารณาคดีดำเนินไปโดยสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว รวมทั้งวางระเบียบเพิ่มเติมเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ”

ในกรณีการกำหนดบทลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ที่คิดจะกระทำความผิดเกิดความยำเกรงและเกรงกลัวที่จะไม่กระทำความผิดกฎหมาย การกำหนดบทลงโทษหรือการลงโทษต้องมีความสัมพันธ์กันและเป็นสิ่งจำเป็นในการควบคุมสังคมให้สงบสุขได้

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ จุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้ธำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ และควบคุมกระบวนการพิจารณาเป็นไปอย่างอิสระและรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องมีมาตรการพิเศษในการรักษาความเป็นระเบียบภายในบริเวณที่ทำการศาลและนอกบริเวณศาล เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อผู้กระทำความผิดจะกระทำละเมิดต่อมาตรการที่ได้กำหนดไว้ ย่อมต้องส่งผลให้ผู้กระทำเกิดความยำเกรง เกรงกลัวและเกิดการยับยั้งชั่งใจก่อนที่จะคิดกระทำการละเมิด

โดยการศึกษาในศาลรัฐธรรมนูญของต่างประเทศที่มีการบัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ เช่น สาธารณรัฐออสเตรีย สาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐเช็ก เป็นต้น ล้วนเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) เช่นเดียวกับประเทศไทย หรือ

แม้แต่ศาลปกครองของประเทศไทยก็มีการกำหนดโทษในความผิดฐานนี้ไว้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทยควรมีบทบัญญัติกำหนดบทลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไว้เป็นการเฉพาะ

การพิจารณาโทษจำคุก อัตราโทษมีความสัมพันธ์กับความเกรงกลัวในการกระทำความผิดในความคิดที่มีลักษณะรุนแรง ความเกรงกลัวหรือการขังใจในการกระทำความผิดก็ย่อมมีมากขึ้น เป็นมาตรการเชิงข่มขู่ให้มีการกระทำความผิด

จากการศึกษาในต่างประเทศพบว่า ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ ได้มีการบัญญัติโทษจำคุกหรือโทษกักกันไว้ ดังนี้

ศาลรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐออสเตรเลีย ผู้ละเมิดจะถูกกักขังเป็นระยะเวลาไม่เกิน 3 วัน และหากกระทำให้สถานการณ์มีความร้ายแรงขึ้น ต้องถูกลงโทษจำคุกภายในเวลาที่ศาลเห็นสมควร

ศาลรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐเกาหลี บุคคลใดที่กระทำละเมิดอำนาจศาลต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี

ส่วนในกรณีของประเทศไทย ศาลยุติธรรมได้กำหนดไว้ในมาตรา 33⁹ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กล่าวคือ การกำหนดโทษจำคุก ให้จำคุกได้ไม่เกิน 6 เดือน และในศาลปกครองได้กำหนดบทลงโทษสำหรับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ใน มาตรา 64¹⁰

⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 33 บัญญัติว่า “ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใดให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งลงโทษโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือทั้งสองวิธีดังจะกล่าวต่อไป นี้ คือ

- (ก) ไล่ออกจากบริเวณศาล หรือ
- (ข) ให้ลงโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

การไล่ออกจากบริเวณศาลนั้นให้กระทำได้ชั่วระยะเวลาที่ศาลนั่งพิจารณาหรือภายในระยะเวลาใด ๆ ก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เมื่อจำเป็นจะเรียกให้ตำรวจช่วยจัดการก็ได้

ในกรณีกำหนดโทษจำคุกและปรับนั้นให้จำคุกได้ไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท.”

¹⁰ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 64 บัญญัติว่า “นอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ให้นำบทบัญญัติที่ถือว่าเป็นการกระทำละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และเมื่อมีการละเมิดอำนาจศาลให้ศาลปกครองมีอำนาจสั่งลงโทษได้ ดังนี้

- (1) ตักเตือน โดยจะมีคำดำเนินเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้
- (2) ไล่ออกจากบริเวณศาล
- (3) ลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 กล่าวคือ การกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน

รูปแบบการลงโทษ ในแต่ละประเทศมิได้มีการบัญญัติรูปแบบการลงโทษที่มีลักษณะรูปแบบที่ตายตัว ขึ้นอยู่กับบริบทและสภาพสังคมของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ การบัญญัติโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญของไทย จึงควรยึดถือตามบริบทและสภาพสังคมของไทย ประกอบกับเมื่อพิจารณากับศาลปกครองของไทยซึ่งเป็นระบบไต่สวน และมีความเป็นเอกเทศ ออกจากระบบศาลยุติธรรมแล้ว กล่าวคือ ต้องมีการบัญญัติโทษเป็น ลำดับชั้น คือ 1. ตักเตือน 2. ไล่ออกจากบริเวณศาล และ 3. สั่งลงโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับ ไม่เกิน 50,000 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ศึกษาเห็นว่า การลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ ควรมีลำดับชั้นจากเบาไปหาหนัก โดยใช้แนวทางในการบัญญัติโทษตามศาลปกครองมาเป็นแนวทางในการพิจารณา โดยบัญญัติข้อความดังต่อไปนี้

มาตรา ... “เมื่อมีการละเมิดอำนาจศาลให้ศาลโดยมติเสียงข้างมากไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด มีอำนาจสั่งลงโทษได้ดังนี้

- (1) ตักเตือน โดยทำเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยหรือไม่ก็ได้
- (2) ไล่ออกจากบริเวณศาล
- (3) ลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลพึงใช้อย่างระมัดระวัง และเท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี”

ในกรณีตาม (1) – (2) เป็นการบัญญัติโดยใช้แนวทางของศาลปกครอง ซึ่งมีความเหมาะสมดีแล้ว

สำหรับกรณีตาม (3) ในส่วนของโทษจำคุก ผู้ศึกษาเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรศาลที่ใช้กฎหมายมหาชน เนื่องจากมีกระบวนการพิจารณาที่ใช้กับคดีรัฐธรรมนูญ และกฎเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาในคดีเฉพาะ ประกอบกับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ผดุงไว้ ซึ่งความยุติธรรม เพื่อเป็นการยับยั้งให้ผู้ที่คิดจะกระทำความผิดเกิดความยำเกรง ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อรัฐ จึงควรกำหนดบทลงโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี เช่นเดียวกับศาลรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเกาหลี และประกอบกับคำพิพากษาศาลฎีกา (คดีหมายเลข อ.1886/2553) เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2558

การสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลพึงใช้อย่างระมัดระวังและเท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งกรณี และหากเป็นการสั่งลงโทษตาม (3) ในห้องคณะอื่นที่มีห้องคณะพิจารณาพิพากษาคดีนั้น เป็นผู้พิจารณาและสั่งลงโทษ.”

คดีที่นายพร้อมพงศ์ นพฤทธิ์ ได้คู่มือให้นายวสันต์ สร้อยพิสุทธิ์ ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งประธานศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีการลงโทษจำคุก 1 ปี โดยไม่รอลงอาญา ถือว่าคดีถึงที่สุดแล้ว เมื่อพิจารณาประกอบกัน จึงเป็นช่องทางคุ้มครองกระบวนการพิจารณาคดีของ ศาลรัฐธรรมนูญและคุ้มครองตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีบทบัญญัติที่กำหนดบทลงโทษเป็นลักษณะเฉพาะของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีจำต้องไปอาศัยช่องทางในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

และในส่วนอัตราโทษปรับ ตาม (3) นั้น ยังคงใช้แนวทางของศาลปกครอง ซึ่งโทษปรับมิใช่ประเด็นสำคัญ หากพิจารณาจากสถานภาพทางเศรษฐกิจของกลุ่มในบางคดี เนื่องด้วยผู้กระทำความผิดมีกำลังทรัพย์มาก โทษปรับจึงไม่สามารถยับยั้งการกระทำผิดได้

ส่วนในกรณีวรรคท้าย เป็นการบัญญัติโดยใช้แนวทางตามศาลปกครองเช่นกัน กล่าวคือเป็นการกำหนดกรอบความชอบในการใช้อำนาจตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้มี ความระมัดระวังในการที่จะพึงใช้อำนาจในกรณีดังกล่าว

ศาลรัฐธรรมนูญไทยจึงควรบัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือระดับพระราชบัญญัติ โดยกำหนดลักษณะเฉพาะของรูปแบบ การพิจารณาคดี และบทลงโทษที่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจ ศาลรัฐธรรมนูญไว้ตามที่ได้วิเคราะห์มาแล้วข้างต้น

สรุปแล้ว ผู้ศึกษาเห็นควรมีแนวทางการแก้ไข คือ เห็นควรกำหนดหลักการในการคุ้มครองเพื่อควบคุมกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ในโอกาสที่มีการบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวต่อรัฐสภาในอนาคต โดยมีวัตถุประสงค์ต่อการดำเนินการบวนพิจารณาคดีให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและรวดเร็ว เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาดำเนินต่อไปได้ และเป็นการรักษาประโยชน์ของกลุ่ม ดังนี้

มาตรา ... “ในการพิจารณาคดี ให้ศาลมีอำนาจในการรักษาความสงบของการพิจารณาคดีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกที่เข้ามาหรือจะเข้ามาในที่ทำการศาลหรือบริเวณ ที่ทำการศาลหรือเข้าฟังการไต่สวนของศาล การให้บุคคลใดซึ่งฝ่าฝืนออกไปนอกที่พิจารณาและให้กระทำการใด ๆ เพื่อให้การพิจารณาคดีดำเนินไปโดยสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว รวมทั้งออกระเบียบเพิ่มเติม เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ”

การบัญญัติกฎหมายจึงควรอยู่ในรูปแบบของการบัญญัติโดยผ่านรัฐสภาที่มี จุดยึดโยงกับประชาชนมิใช่เป็นการนำข้อกำหนดหรือระเบียบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาปรับใช้เพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

บัญญัติร่างหลักการการลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.

มาตรา ... “เมื่อมีการละเมิดอำนาจศาล ให้ศาลโดยมติเสียงข้างมากไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด มีอำนาจสั่งลงโทษได้ ดังนี้

- (1) ตักเตือน โดยทำเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้
- (2) ไล่ออกจากบริเวณศาล
- (3) ลงโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

การสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลพึงใช้อย่างระมัดระวัง และเท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี”

สำหรับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญจะบัญญัติไว้ในกฎหมาย ระดับใดนั้น ผู้ศึกษาจะได้ทำการศึกษาในหัวข้อต่อไป

4.2 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขในกรณีการใช้ข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 216¹¹ ได้กำหนดให้วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย

¹¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 216 บัญญัติว่า “องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่าห้าคน คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่จะมีบัญญัติเป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำความเข้าใจในการวินิจฉัยในส่วนของตนพร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและความเห็นในการวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกคนให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหาสรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ.”

วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ และมาตรา 300¹² กำหนดให้ในระหว่างที่ยังมิได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยได้ ซึ่งในปัจจุบันยังมิได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวแต่อย่างใด

ดังนั้น ในปัจจุบัน ศาลรัฐธรรมนูญได้ใช้ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 เพื่อเป็นการกำหนดกระบวนการพิจารณา ตลอดจนการทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามข้อกำหนดดังกล่าว

ในส่วนของความผิคล้านละเมิดอำนาจศาลนั้น เมื่อมีผู้ใดได้กระทำความผิดในลักษณะนี้ ก็จะต้องนำมาตราการในข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญ ฯ ดังกล่าว มาใช้แก่การดำเนินกระบวนการพิจารณา เพื่อเป็นการมุ่งคุ้มครองศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการปฏิบัติหน้าที่ และดำเนินการพิจารณาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย อันเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยตรงเกิดความเคารพและเชื่อมั่น

¹² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 300 บัญญัติว่า “ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ โดยให้ผู้ดำรงตำแหน่งประธานศาลฎีกาเป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นรองประธานศาลรัฐธรรมนูญ แต่ให้ผู้พิพากษาในศาลฎีกาหรือตุลาการในศาลปกครองสูงสุดที่ได้รับเลือกตามมาตรา 35 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 คงดำรงตำแหน่งเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการแต่งตั้งประธานสภาผู้แทนราษฎรและผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรภายหลังจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปครั้งแรกตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 205 (3) มาตรา 207 (1) (2) และมาตรา 209 (5) มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง

ให้บทบัญญัติมาตรา 35 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ

บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่งให้ศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรานี้ดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้ออนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่นั้น

ในระหว่างที่ยังมิได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยได้ แต่ทั้งนี้ต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้.”

ให้หัวข้อนี้ ผู้ศึกษาจะศึกษาถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขในกรณีการใช้ข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เพื่อให้มีความเหมาะสมกับการใช้กฎหมายอันจะมีผลกระทบต่อบุคคลภายนอก ด้วยความเท่าเทียมกัน

4.2.1 วิเคราะห์ปัญหา

เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญของไทยยังไม่มีกฎหมายที่บัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไว้เป็นการเฉพาะ จึงต้องอาศัยข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณาและการทำงานวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 6 วรรคสอง¹³ มาใช้บังคับ เพื่อนำบทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ได้ คือ

มาตรา 31 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำการอย่างใด ๆ ดังกล่าวต่อไปนี้ ให้ถือว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

(1) ขัดขึ้นไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลตามมาตรา ก่อน อันว่าด้วยการรักษาความเรียบร้อย หรือประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล

(2) เมื่อได้มีคำร้องและได้รับอนุญาตจากศาลให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลตามมาตรา 156/1 แล้ว ปรากฏว่าได้แสดงข้อเท็จจริงหรือเสนอพยานหลักฐานอันเป็นที่ต่อศาลในการไต่สวนคำร้องขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล

(3) เมื่อรู้ว่าจะมีการส่งคำคู่ความหรือส่งเอกสารอื่น ๆ ถึงตน แล้วจงใจไปเสียให้พ้นหรือหาทางหลีกเลี่ยงที่จะไม่รับคำคู่ความหรือเอกสารนั้น โดยสถานอื่น

(4) ตรวจเอกสารทั้งหมด หรือฉบับใดฉบับหนึ่ง ซึ่งอยู่ในสำนวนความ หรือคัดเอาสำเนาเอกสารเหล่านั้นไป โดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติ มาตรา 54

(5) ขัดขึ้นไม่มาศาล เมื่อศาลได้มีคำสั่งตามมาตรา 19 หรือมีหมายเรียกตามมาตรา 277”

มาตรา 32 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชน ไม่ว่าจะบุคคลเหล่านั้นจะได้รู้ถึงซึ่งข้อความหรือการออกโฆษณาแห่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์เช่นว่านั้นหรือไม่ให้ถือว่า ได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งในสองอย่างดังจะกล่าวต่อไปนี้

(1) ไม่ว่าเวลาใด ๆ ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์เช่นว่านั้นได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ซึ่งข้อความหรือความเห็นอันเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อื่น ๆ แห่งคดี

¹³ ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำงานวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 6 บัญญัติว่า “วิธีพิจารณาตามที่กำหนดในข้อกำหนดนี้ให้ใช้ระบบไต่สวน

วิธีพิจารณาใดซึ่งข้อกำหนดนี้มีได้กำหนดไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับได้และไม่ขัดต่อข้อกำหนดนี้.”

หรือกระบวนการพิจารณาใด ๆ แห่งคดี ซึ่งเพื่อความเหมาะสมหรือ เพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ศาลได้มีคำสั่งห้ามการออกโฆษณาสิ่งเหล่านั้น ไม่ว่าจะโดยวิธีเพียงแต่สั่งให้พิจารณาโดยไม่เปิดเผย หรือโดยวิธีห้ามการออกโฆษณาโดยชัดแจ้ง

(2) ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ ได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ในระหว่างการพิจารณาแห่งคดีไปจนมีคำพิพากษาเป็นที่สุด ซึ่งข้อความหรือความเห็นโดยประสงค์จะให้มีอิทธิพลเหนือความรู้สึกรู้สึกของประชาชน หรือเหนือศาลหรือเหนือคู่ความหรือ เหนือพยานแห่งคดี ซึ่งพอเห็นได้ว่าจะทำให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมไป เช่น

ก. เป็นการแสดงผิดจากข้อเท็จจริงแห่งคดี หรือ

ข. เป็นรายงานหรือย่อเรื่องหรือวิพากษ์ ซึ่งกระบวนการพิจารณาแห่งคดีอย่างไม่มีเป็นกลางและไม่ถูกต้อง หรือ

ค. เป็นการวิพากษ์โดยไม่เป็นธรรม ซึ่งการดำเนินคดีของกลุ่มความ หรือคำพยานหลักฐาน หรือนิสัยความประพฤติของกลุ่มความหรือพยาน รวมทั้งการแถลงข้อความอันเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของกลุ่มความหรือพยาน แม้ถึงว่าข้อความเหล่านั้นจะเป็นความจริง หรือ

ง. เป็นการชักจูงให้เกิดมีคำพยานเท็จ

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ให้นำวิเคราะห์ศัพท์ทั้งปวงในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2476 มาใช้บังคับ”

มาตรา 33 บัญญัติว่า “ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใด ให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งลงโทษโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือทั้งสองวิธีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(ก) ไล่ออกจากบริเวณศาล หรือ

(ข) ให้ออกจากคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

การไล่ออกจากบริเวณศาลนั้นให้กระทำได้ชั่วระยะเวลาที่ศาลนั่งพิจารณาหรือภายในระยะเวลาใด ๆ ก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เมื่อจำเป็นจะเรียกให้ตำรวจช่วยจัดการก็ได้

ในกรณีกำหนดโทษจำคุกและปรับนั้นให้จำคุกได้ไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท”

จะเห็นได้ว่า ข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ที่ให้นำกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ได้ในกรณีเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เมื่อพิจารณาแล้ว ยังขาดความเชื่อมโยงกับประชาชน เนื่องจากการให้อำนาจตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เป็นผู้ออกข้อกำหนดด้วยตนเอง โดยอาศัยมติเอกฉันท์ด้วยความเห็นชอบของ คณะตุลาการ ซึ่งมีได้ผ่านองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติจึงไม่สามารถกำหนดบทบัญญัติที่เป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลภายนอก อันจะเป็นเครื่องมือที่จะใช้รักษาความเรียบร้อยในบริเวณที่ทำการศาล และให้การดำเนินกระบวนการ

พิจารณาคดีเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว จึงขัดกับหลักการของหลักนิติรัฐ กล่าวคือ รัฐจะต้องใช้กฎหมายที่ประชาชนหรือตัวแทนประชาชนเป็นผู้บัญญัติกฎหมายขึ้นเท่านั้น

4.2.2 แนวทางการแก้ไข

จากสภาพปัญหาในหัวข้อ 4.2.1 การนำข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 นั้น ในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะศึกษาถึงความเหมาะสม ในการใช้ ข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

เนื่องจากในปัจจุบันยังมีได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงได้ใช้ข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 เพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาล ตลอดจนทำ คำวินิจฉัยของศาลด้วย

ในส่วนของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น ศาลรัฐธรรมนูญไม่มีกฎหมายที่กำหนด หลักการและกำหนดบทลงโทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้โดยเฉพาะ จึงต้องอาศัย ข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 6 เพื่อให้ นำกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ได้

จากที่ได้กล่าวมานั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า จะเป็นการขัดต่อหลักการจำกัดสิทธิของประชาชน เนื่องด้วยเป็นการใช้อำนาจศาลหรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ศาลมอบหมายมีอำนาจออก ข้อกำหนดหรือคำสั่งต่าง ๆ ซึ่งหากมีการละเมิดจะมีการลงโทษทางอาญาโดยจะต้องนำมาใช้บังคับ กับประชาชน หากบทบัญญัติดังกล่าว ปรากฏอยู่ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญที่ออกโดย มติของ คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ย่อมถือเป็นการที่ไม่สมควรและไม่เหมาะสม เนื่องจากขัดต่อ หลักอำนาจอธิปไตยและขัดต่อหลักการถ่วงดุลตรวจสอบในการใช้อำนาจ

หลักการดังกล่าว จึงควรได้รับการตรวจสอบและผ่านความเห็นชอบโดยองค์กร ฝ่ายนิติบัญญัติอันเป็นผู้แทนของปวงชนอย่างแท้จริง จะถือได้ว่ามีการเชื่อมโยงกับประชาชนแล้ว

จากการศึกษาพบว่า กรณีของศาลปกครองที่มีการบัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ไว้โดยเฉพาะ แต่ในกรณีศาลชั้นอุทธรณ์ที่ไม่ได้บัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ไว้ใน กฎหมายวิธีพิจารณาของตนเอง แต่ได้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31 – 33 มาใช้บังคับ

กรณี ศาลปกครอง ที่มีการบัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้โดยเฉพาะ โดยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ซึ่ง ศาลปกครองได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลไว้ในมาตรา 57 มาตรา 64 และ มาตรา 65 ดังนี้

มาตรา 57 บัญญัติว่า “ให้ตุลาการเจ้าของสำนวนทำหน้าที่ตรวจสอบและเสนอความเห็นในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายต่อองค์คณะพิจารณาพิพากษา ตลอดจนดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้น

ในระหว่างการดำเนินการของตุลาการเจ้าของสำนวนตามวรรคหนึ่ง ให้เปิดโอกาสให้คู่กรณีทราบถึงข้ออ้างหรือข้อแย้งของแต่ละฝ่าย และให้คู่กรณีแสดงพยานหลักฐานของฝ่ายตนเพื่อยืนยันหรือหักล้างข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายได้ เมื่อตุลาการเจ้าของสำนวนเห็นว่าได้รวบรวมข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเพียงพอแล้ว ให้ตุลาการเจ้าของสำนวนทำความเข้าใจเสนอให้องค์คณะพิจารณาพิพากษาเพื่อพิจารณาคดีต่อไป

ในการให้โอกาสคู่กรณีตามวรรคสอง ให้ตุลาการเจ้าของสำนวนกำหนดให้คู่กรณีแสดงพยานหลักฐานของฝ่ายตนภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าคู่กรณีมิได้ปฏิบัติภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าคู่กรณีที่ไม่ได้แสดงพยานหลักฐานนั้น ไม่มีพยานหลักฐานสนับสนุนหรือยอมรับข้อเท็จจริงตามพยานหลักฐานของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งแล้วแต่กรณี และให้ศาลปกครองพิจารณาพิพากษาต่อไปตามที่เห็นเป็นการยุติธรรม

ในกรณีที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนดตามวรรคสามหรือมีพฤติกรรมประวิงคดีให้ล่าช้า ศาลปกครองจะรายงานผู้บังคับบัญชาผู้กำกับดูแล ผู้ควบคุมหรือนายกรัฐมนตรี เพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุงหรือสั่งการหรือลงโทษทางวินัยต่อไปก็ได้ ทั้งนี้ โดยไม่เป็นการตัดอำนาจที่ศาลจะมีคำสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล

การปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการเจ้าของสำนวนและพนักงานคดีปกครองให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด”

มาตรา 64 บัญญัติว่า “นอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ให้นำบทบัญญัติที่ถือว่าเป็นการกระทำละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และเมื่อมีการละเมิดอำนาจศาลให้ศาลปกครองมีอำนาจสั่งลงโทษได้ ดังนี้

- (1) ตักเตือน โดยจะมีคำกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้
- (2) ไล่ออกจากบริเวณศาล
- (3) ลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลพึงใช้อย่างระมัดระวังและเท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งกรณี และหากเป็นการสั่งลงโทษตาม (3) ให้องค์คณะอื่นที่มีชื่อองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีนั้น เป็นผู้พิจารณาและสั่งลงโทษ”

มาตรา 65 บัญญัติว่า “ผู้ใดวิพากษ์การพิจารณาหรือการพิพากษาคดีของศาลปกครองโดยสุจริตด้วยวิธีการทางวิชาการ ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลหรือดูหมิ่นศาลหรือตุลาการ”

กรณี ศาลชำนาญพิเศษ ที่ไม่ได้บัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาของตนเอง แต่ได้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31 – 33 มาใช้บังคับอาทิเช่น

ศาลเยาวชนและครอบครัว บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 6 บัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติแห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีในศาลแขวง มาใช้บังคับแก่คดีเยาวชนและครอบครัวเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้”

ศาลแรงงาน บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 31 บัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับแก่การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลแรงงานเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับ บทแห่งพระราชบัญญัตินี้ โดยอนุโลม”

ศาลภาษีอากร บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528 มาตรา 17 บัญญัติว่า “กระบวนการพิจารณาในศาลภาษีอากรให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ และข้อกำหนดตามมาตรา 20 ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อกำหนดดังกล่าวให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ศาลล้มละลายกลาง บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 มาตรา 14 บัญญัติว่า “นอกจากที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ กระบวนการพิจารณาในศาลล้มละลายให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย และข้อกำหนดตามมาตรา 19 ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อกำหนดดังกล่าวให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีในศาลแขวง แล้วแต่กรณีมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

แม้กระทั่ง ศาลทหาร ก็ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 13¹⁴

จากลักษณะที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ในการที่จะนำบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เช่น ศาลปกครองซึ่งมีกฎหมายที่กำหนดหลักการและบทลงโทษไว้เป็นการเฉพาะ โดยบัญญัติในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

¹⁴ พระราชบัญญัติศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 13 บัญญัติว่า “ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษา วางบทลงโทษผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายทหารหรือกฎหมายอื่นในทางอาญา ในคดีซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ในขณะที่กระทำความผิด และมีอำนาจสั่งลงโทษบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.”

หรือในกรณีของศาลชำนาญพิเศษที่จะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับจะต้องเป็นกรณีกฎหมายเฉพาะในแต่ละประเทศได้ให้อำนาจไว้ และกฎหมายเหล่านั้นจะต้องอยู่ในรูปพระราชบัญญัติที่ออกโดยรัฐสภา

เมื่อพิจารณาข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ๗ ที่ออกโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ อาจขัดต่อหลักการของรัฐธรรมนูญที่ว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ซึ่งคำว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” คือ กฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ออกโดยรัฐสภา มิใช่ข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญที่ออกโดยคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ เหตุผลหรือเจตนารมณ์เพื่อให้รัฐสภาผู้ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนเป็นผู้ตรวจสอบ กลับกรอง ว่าความผิดเช่นนี้ควรบัญญัติหรือไม่ ที่จะให้ศาลแต่ละศาลสามารถนำมาปรับใช้ได้

จากการศึกษาพบว่า บทบัญญัติที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกระทำ ประกอบกับศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศที่มีการบัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไว้ เช่น

ศาลรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐเช็ก บัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไว้ในพระราชบัญญัติศาลรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเช็ก ส่วนที่ 2 การดำเนินการ ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตอนที่ 1 บทบัญญัติทั่วไป มาตรา 61

ศาลรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเกาหลี บัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไว้ในพระราชบัญญัติศาลรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเกาหลี ค.ศ. 1988

ศาลรัฐธรรมนูญออสเตรเลีย บัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไว้ในรัฐธรรมนูญศาลรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1953

ศาลรัฐธรรมนูญลัตเวีย บัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไว้ในพระราชบัญญัติศาลรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1997 และ

ศาลรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ได้บัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไว้ในกฎหมายประกอบศาลรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1995

ผู้ศึกษาเห็นว่า การนำข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 มาใช้ในกรณีที่มีการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น เพื่อเป็นช่องทางให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ได้นั้น เป็นการไม่สมควรและไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง เห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเกาหลี ศาลรัฐธรรมนูญออสเตรเลีย ศาลรัฐธรรมนูญลัตเวีย และศาลรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐเช็ก ได้มีการบัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ และศาลรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ได้บัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไว้ในกฎหมาย

ประกอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งทุกประเทศล้วนเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) เช่นเดียวกับประเทศไทย ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรมีการบัญญัติไว้เช่นกัน

การตราบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ จึงเป็นหลักการที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน หากมีการกระทำในลักษณะของการละเมิดอำนาจศาลย่อมมีความผิดและถูกลงโทษตามกฎหมาย การกำหนดให้มีการลงโทษจำคุกต่อบุคคลใดย่อมเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล ด้วยเหตุนี้พึงระลึกเป็นอย่างยิ่งว่ากฎหมายที่จะจำกัดสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลต้องไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยเป็นกฎหมายที่ผ่านกระบวนการตราโดยรัฐสภาเท่านั้น

สรุปแล้ว ผู้ศึกษาเห็นควรมีแนวทางการแก้ไข คือ กำหนดหลักการความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไว้ในร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. เพื่อเป็นหลักการประกันความเป็นอิสระในการพิจารณาวินิจฉัยอรรถคดีของศาลหรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและเป็นหลักสากลที่ยอมรับเป็นการทั่วไปของทุกประเทศ และการที่จะนำบทบัญญัติว่าด้วยละเมิดอำนาจศาลมาบัญญัติไว้ในร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น ต้องมีการพิจารณาถึงความเหมาะสม และความสอดคล้องกับบริบทของ สภาพสังคมของประเทศไทย

สำหรับลักษณะการกระทำที่มีลักษณะเข้าข่ายเป็นการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญนั้น ผู้ศึกษาจะได้ทำการศึกษาในหัวข้อ 4.3 ต่อไป

4.3 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขเกี่ยวกับพฤติกรรมที่มีลักษณะเข้าข่ายการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ

ในหัวข้อนี้ ผู้ศึกษาจะศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ โดยจะทำการศึกษาจากแนวบรรทัดฐานจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของต่างประเทศ ประกอบกับบรรทัดฐานตามแนวคำพิพากษาของศาลยุติธรรมของไทย โดยนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน มาศึกษาวิเคราะห์เพื่อวางเป็นแนวทางในการกำหนดเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญต่อไปในอนาคต

4.3.1 วิเคราะห์ปัญหา

ที่ผ่านมากฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ กำหนดให้ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยแก่การพิจารณาคดีในการที่ให้นุคคลใด ที่ฝ่าฝืนออกไปนอกสถานที่พิจารณาและให้กระทำการใด ๆ เพื่อให้การพิจารณาคดีดำเนินไป โดยสงบและรวดเร็ว

เมื่อพิจารณาจากภารกิจและหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นองค์กรศาลที่มีลักษณะพิเศษ มีหน้าที่และบทบาทในการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ควบคุมกันไปกับ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน อีกทั้งยังมีหน้าที่พิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินกิจการของพรรคการเมือง การวินิจฉัยความเป็นสมาชิกภาพ ตลอดจนคุณสมบัติของ สมาชิกรัฐสภาและรัฐมนตรี การวินิจฉัยเกี่ยวกับการสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง และ การวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมือง

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น การพิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีลักษณะดังกล่าว อันมีความเชื่อมโยงกับตัวแทนของประชาชนในฐานะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ย่อมปฏิเสธไม่ได้ที่ จะต้องมีฝ่ายที่ขึ้นชอบหรือไม่ขึ้นชอบออกมาแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ก่อน การพิจารณาคดี ในระหว่างการพิจารณาคดีหรือภายหลังการพิจารณาคดี อาจมีความเหมาะสม และไม่เหมาะสม หรืออาจหมิ่นเหม่ต่อคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มีผลให้เป็นความผิดตามกฎหมายได้

ผู้ศึกษาจะยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงกับศาลรัฐธรรมนูญโดยนำพฤติการณ์ของ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีผลกระทบต่อศาลหรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้

เหตุการณ์แรก¹⁵ การชุมนุมปิดล้อมที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ ตามหัวข้อ 2.7.1 โดยมี ข้อเท็จจริง ดังต่อไปนี้

ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคพลังประชาชน พรรคมัชฌิมาชน และพรรคชาติไทย พร้อมตัดสิทธิทางการเมืองของคณะกรรมการบริหารพรรคคนละ 5 ปี

เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2551 ศาลรัฐธรรมนูญนัดอ่านคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ กรณีมีคำสั่ง ยุบพรรคพลังประชาชน พรรคมัชฌิมาชน และพรรคชาติไทย โดยขอปิดหมาย ณ ที่ทำการ ศาลปกครองสูงสุด ถนนแจ้งวัฒนะ เพื่อมิให้เกิดความวุ่นวายในการปิดหมาย เนื่องจากที่ทำการของ ศาลรัฐธรรมนูญ (ในขณะนั้น) ณ ที่ทำการบ้านเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ ถนนจักรเพชร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ไม่สามารถดำเนินการปิดหมายได้ เพราะมีประชาชนกลุ่มหนึ่ง ในนาม นปช. (แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ) ปกหลักชุมนุมที่หน้า ศาลรัฐธรรมนูญ

จากพฤติการณ์ในเหตุการณ์แรก เป็นการที่ศาลรัฐธรรมนูญถูกปิดล้อม เพื่อมิให้ ตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญเข้าปฏิบัติหน้าที่พิจารณาคดีภายในที่ทำการของศาลรัฐธรรมนูญในการออกนั่งอ่าน คำวินิจฉัยในคดีสำคัญได้

เหตุการณ์ที่สอง¹⁶ การวิพากษ์วิจารณ์ศาลรัฐธรรมนูญ ตามหัวข้อ 2.7.2 โดยมีข้อเท็จจริง ดังต่อไปนี้

¹⁵ มหาหะไร @ Maha-arai. (2551). *ด่วน!!ยุบพรรคปช.-มฉ. -ชท. ตัดสิทธิการเมืองกก.บริหาร 5 ปี.* สืบค้นจาก http://maha-arai.blogspot.com/2010/03/blog-post_3939.html

เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2555 มีบุคคลกล่าวแสดงความเห็นต่อคำวินิจฉัยกลางของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ยกคำร้องการแก้ไขรัฐธรรมนูญว่า ไม่มีความโปร่งใส โดยเห็นว่า ต้องควมรวมศาลรัฐธรรมนูญ ไม่ปล่อยให้ไปเป็นเอกเทศต่อไป เป็นการดำเนินการตามใจชอบ และขาดการถ่วงดุลตรวจสอบ

จากพฤติการณ์ในเหตุการณ์ที่สอง เป็นกรณีวิพากษ์วิจารณ์คำวินิจฉัยและแสดงความคิดเห็นต่อการทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญเกินขอบเขตและไม่สุจริต ทำให้เสื่อมเสียเกียรติของศาลหรือเสียหายหรือทำให้ประชาชนดูหมิ่นเกลียดชัง

เหตุการณ์ที่สาม¹⁷ การบุกกดดันให้ศาลและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหยุดการปฏิบัติหน้าที่ ตามหัวข้อ 2.7.3 โดยมีข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้

เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2556 กลุ่มคนเสื้อแดงประมาณ 200 คน โดยมีตัวแทนซึ่งเป็นแกนนำชักชวนผู้ชุมนุมมาบริเวณถนนแจ้งวัฒนะ หน้าศูนย์ราชการ ฯ อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ เพื่อเรียกร้องให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญยุติการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากเห็นว่า ไม่มีความชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ใช้อำนาจก้าวล่วงฝ่ายบริหารและกระบวนการยุติธรรม ทำให้เกิดปัญหา ในการบริหารประเทศ สร้างความแตกแยกในสังคม โดยมีการปักหลักชุมนุม พร้อมจะยกระดับการชุมนุมเพื่อเป็นการกดดันให้ทำตามข้อเรียกร้อง

จากพฤติการณ์ในเหตุการณ์ที่สาม เป็นกรณีที่นักการเมืองและผู้ชุมนุมวิพากษ์วิจารณ์ศาลหรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยถ้อยคำที่รุนแรง มีลักษณะเป็นการปลุกปั่น ยุยง ให้ประชาชนไม่ยอมรับอำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาวินิจฉัยคดี

เมื่อพิจารณาจากเหตุการณ์ที่ได้ยกมาข้างต้น เพื่อให้เห็นถึงพฤติการณ์ที่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อศาลและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้เกิดความเสียหายต่อองค์กรฝ่ายตุลาการในการปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์

4.3.2 แนวทางการแก้ไข

จากการกระทำที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์จริงนั้น ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญถูกปิดล้อมเพื่อมิให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเข้าปฏิบัติหน้าที่เพื่อพิจารณาคดีภายในที่ทำการ ศาลรัฐธรรมนูญกรณีวิพากษ์วิจารณ์คำวินิจฉัยและแสดงความคิดเห็นต่อการทำหน้าที่ของ ศาลรัฐธรรมนูญเกินขอบเขตและไม่สุจริต ทำให้เสื่อมเสียเกียรติของศาลหรือตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญหรือทำให้ประชาชนดูหมิ่นเกลียดชัง และกรณีที่นักการเมืองหรือผู้ชุมนุมวิพากษ์วิจารณ์ศาลหรือตุลาการ

¹⁶ กมชัดลิก. (ม.ป.ป.). *เฉลิมอัครคำวินิจฉัยศาลรธน. ไม่โปร่งใส*. สืบค้นจาก <http://www.komchadluek.net/detail/20120727/136268/เฉลิมอัครคำวินิจฉัยศาลรธน. ไม่โปร่งใส.html>

¹⁷ Acnews. สืบค้นจาก http://www.acnews.net/view_news_breaking.php?new_id=B255604139

ศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยถ้อยคำที่รุนแรง มีลักษณะเป็นการปลุกปั่น ยุยง ให้ประชาชนไม่ยอมรับอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาพบว่า หลักการทั่วไปของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ของต่างประเทศ และประเทศที่มีการบัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไว้โดยเฉพาะ สามารถแยกการกระทำที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ได้ดังนี้

สหรัฐอเมริกา การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล หรือการรบกวนศาล ในระหว่างการพิจารณา เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

เขตปกครองพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน การเหยียดหยาม ผู้พิพากษาหรือกระบวนการยุติธรรม การขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดีของศาล เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ บุคคลใดมีเจตนาหมิ่นประมาทประธานศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหรือเจ้าหน้าที่ใดของศาลหรือกระทำการขัดขวางหรือเป็นอุปสรรคต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหรือเจ้าหน้าที่ศาลใดของศาลในการปฏิบัติหน้าที่หรือการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ในระหว่างพิจารณาคดี

ส่วนในกรณีศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การแสดงออก ซึ่งสิทธิและเสรีภาพโดยการแสดงความคิดเห็นได้ก่อนข้างรุนแรง ไม่มีปิดกั้น เนื่องจากสาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศเสรีนิยม จึงถือว่า ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นศาลการเมืองที่ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี

และเมื่อพิจารณาจากแนวบรรทัดฐานจากคำพิพากษาของศาลยุติธรรมของไทย การดูหมิ่นเจ้าพนักงาน ดูหมิ่นศาลและผู้พิพากษา (ฎ.1650/2512,ฎ.1124/2507) และคำพิพากษาศาลฎีกา เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2558 คดีที่นายพร้อมพงศ์ นพฤทธิ์ ดูหมิ่น นายวสันต์ สร้อยพิสุทธิ์ อดีตประธานศาลรัฐธรรมนูญ (ในคดีหมายเลข อ.1886/2553)

อนึ่ง ในปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 บัญญัติหลักการใช้สิทธิชุมนุมสาธารณะ ให้สอดคล้องกับสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เพื่อให้การชุมนุมสาธารณะเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ตลอดจนสุขอนามัยของประชาชนหรือความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ และไม่กระทบการเทือนสิทธิและเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น กล่าวคือ มีการกำหนดหลักการชุมนุมในที่สาธารณะไว้โดยชัดเจนว่า บุคคลใดประสงค์จะจัดการชุมนุมสาธารณะ ให้แจ้งการชุมนุมต่อหัวหน้าสถานีตำรวจแห่งท้องที่

ที่มีการชุมนุมสาธารณะ ตามมาตรา 4¹⁸ ประกอบมาตรา 10¹⁹ ซึ่งหากบุคคลใดฝ่าฝืนหลักการดังกล่าว ก็มีบทลงโทษที่ชัดเจนอีกประการหนึ่ง

ผู้ศึกษาเห็นว่า เพื่อคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญควรนำแนวทางที่เป็นหลักการทั่วไปของความผิضانละเมิดอำนาจศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา เขตปกครองพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน มาพิจารณาประกอบกับประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ที่มีการบัญญัติความผิضانละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไว้โดยเฉพาะ และรวมถึงแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาของศาลฎีกา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติ เป็นความผิضانละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญต่อไป

อย่างไรก็ดี การตีความวิพากษ์วิจารณ์ศาลรัฐธรรมนูญ หากผู้วิพากษ์วิจารณ์กระทำโดยสุจริตตามวิสัยปกติชนทั่วไปหรือเพื่อประโยชน์ทางวิชาการแล้ว ย่อมสามารถกระทำได้ เสมือนกับเป็นสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองให้ แต่การวิพากษ์วิจารณ์ การทำงานในเชิงดูหมิ่นอย่างไม่เป็นธรรม ข่มขู่ คุกคาม รวมถึงคาดเดาการวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญไปในทางที่ครอบงำต่อความคิดของสาธารณชนให้เชื่อหรือให้เข้าใจไปในทางใดทางหนึ่งหรือเพื่อประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแล้ว นอกจากจะเป็นการกระทำผิดกฎหมาย ไม่เหมาะสม ยังเป็นการไม่เคารพต่อศาลรัฐธรรมนูญ จึงเท่ากับว่าเป็นการแทรกแซง ให้ศาลรัฐธรรมนูญไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยคดีไปได้อย่างเป็นอิสระตามที่ควร การกระทำดังกล่าว ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ และพัฒนาการต่อการปฏิรูปกฎหมายและการเมืองไปในทางที่ดีขึ้นของประเทศไทย

แต่เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลมหาชน หากการวิพากษ์วิจารณ์มีผลกระทบต่อองค์กรศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม กรณีดังกล่าวอาจเป็นความผิضانต่อรัฐได้ แต่หากกระทบต่อตุลาการส่วนบุคคล กล่าวคือ เป็นเรื่องเฉพาะตัว หรือมิได้เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่โดยตรง ตุลาการท่านนั้นก็ต้องดำเนินการตามกฎหมายเป็นการเฉพาะเองต่อไป

ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรมีร่างความผิضانละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ โดยวิเคราะห์จากแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาของศาลยุติธรรมและหลักการบัญญัติความผิضانละเมิดอำนาจศาลของศาลปกครองไทย ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 จึงควรมีข้อความดังต่อไปนี้

¹⁸ พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มาตรา 4 บัญญัติว่า ในพระราชบัญญัตินี้ “ผู้รับแจ้ง” หมายความว่า หัวหน้าสถานีตำรวจแห่งท้องที่ที่มีการชุมนุมสาธารณะหรือบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นผู้มีหน้าที่รับแจ้งการชุมนุมสาธารณะตามพระราชบัญญัตินี้.”

¹⁹ พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มาตรา 10 บัญญัติว่า “ผู้ใดประสงค์จะจัดการชุมนุมสาธารณะ ให้แจ้งการชุมนุมต่อผู้รับแจ้งก่อนเริ่มการชุมนุมไม่น้อยกว่ายี่สิบสี่ชั่วโมง.”

มาตรา ... “ผู้ใดกระทำการอย่างใด ๆ ดังกล่าวต่อไปนี้ ให้ถือว่าผู้นั้น มีความผิดฐาน ละเมิดอำนาจศาล

(1) ขัดขืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลอันว่าด้วยการรักษาความสงบเรียบร้อย หรือประพฤติดนไม่เรียบร้อยในบริเวณที่ทำการศาล

(2) เมื่อรู้ว่าจะมีการส่งคำร้อง คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาหรือ ส่งเอกสารอื่น ๆ ถึงตนแล้ว จงใจไปเสียให้พ้นหรือหาทางหลีกเลี่ยงที่จะไม่รับคำร้อง คำชี้แจง แก้ข้อกล่าวหาหนังสือเรียกหรือ เอกสารนั้นโดยสถานอื่น

(3) ตรวจสอบเอกสารทั้งหมด หรือฉบับใดฉบับหนึ่งซึ่งอยู่ใน สำนักงาน ความ หรือคัดเอา เอกสารเหล่านั้น ไปโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล เว้นแต่เป็นการดำเนินการ ตามระเบียบศาล รัฐธรรมนูญว่าด้วยข้อมูลข่าวสาร

(4) ขัดขืนไม่มาศาลหรือไม่นำส่งเอกสารตามที่ศาลร้องขอ เมื่อศาลมีหนังสือเรียก เอกสาร หลักฐาน หรือบุคคล

(5) แทรกแซงหรือขัดขวางกระบวนการพิจารณาของศาลจนเป็น เหตุให้ไม่สามารถดำเนิน กระบวนการพิจารณาต่อไปได้”

มาตรา ... “ผู้ใดวิพากษ์วิจารณ์การพิจารณาหรือการวินิจฉัยคดีของศาล โดยทุจริต ผู้นั้น กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เว้นแต่โดยทางวิชาการ”

มาตรา ... “ผู้ใดดูหมิ่นศาลหรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งปฏิบัติหน้าที่ หรือได้รับ มอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ ผู้นั้นมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

หากการหมิ่นนั้น ทำให้เสื่อมเสียเกียรติภูมิ ชื่อเสียง หรือถูกเกลียดชัง ผู้กระทำอาจต้อง รับผิดตามประมวลกฎหมายอาญา”

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในร่างความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบ กับเหตุการณ์ที่ได้เกิดขึ้นจริงตามที่ได้ยกตัวอย่างมาแล้วในหัวข้อ 4.3.1 นั้น การกระทำในลักษณะ ดังกล่าว มีลักษณะเข้าข่ายเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น เพื่อเป็นการให้ ช่องทางแก่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีเครื่องมือที่จะใช้ในการพิจารณาและกำหนดบทลงโทษอันมี ลักษณะเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญได้เอง

แต่ไม่ว่าจะเป็นประการใด ท้ายที่สุดก็เป็นดุลพินิจของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ในการวินิจฉัยไปตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นสำคัญ

สรุปแล้ว ผู้ศึกษาเห็นควรมีแนวทางการแก้ไข คือ กำหนดลักษณะของการกระทำที่เป็น ความผิดและข้อยกเว้นที่ไม่ต้องรับผิดในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ โดยบัญญัติไว้ในร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ดังนี้

มาตรา ... “ผู้ใดกระทำการอย่างใด ๆ ดังกล่าวต่อไปนี้ ให้ถือว่าผู้นั้นมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

(1) ขัดขืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลอันว่าด้วยการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือประพฤติดนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล

(2) เมื่อรู้ว่าจะมีการส่งคำร้อง คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาหรือส่งเอกสาร อื่น ๆ ถึงตนแล้วจงใจไปเสียให้พ้นหรือหาทางหลีกเลี่ยงที่จะไม่รับคำร้อง คำชี้แจงแก้ ข้อกล่าวหา หนังสือเรียกหรือเอกสารนั้นโดยสถานอื่น

(3) ตรวจเอกสารทั้งหมดหรือฉบับใดฉบับหนึ่งซึ่งอยู่ในสำนวนความ หรือคัดเอาเอกสารเหล่านั้นไปโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล เว้นแต่เป็นการดำเนินการ ตามระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยข้อมูลข่าวสาร

(4) ขัดขืนไม่มาศาลหรือไม่นำส่งเอกสารตามที่ศาลร้องขอ เมื่อศาล มีหนังสือเรียกเอกสาร หลักฐาน หรือบุคคล

(5) แทรกแซงหรือขัดขวางกระบวนการพิจารณาของศาล จนเป็นเหตุให้ ไม่สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้”

มาตรา ... “ผู้ใดวิพากษ์วิจารณ์การพิจารณาหรือการวินิจฉัยของศาลโดยทุจริต ผู้นั้นมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลหรือดูหมิ่นศาลหรือตุลาการ เว้นแต่โดยทางวิชาการ”

มาตรา ... “ผู้ใดดูหมิ่นศาลหรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะได้กระทำการตามหน้าที่ ผู้นั้นมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

หากการหมิ่นนั้น ทำให้เสื่อมเสียเกียรติภูมิ ชื่อเสียง หรือถูกเกลียดชัง ผู้กระทำอาจต้องรับผิดตามประมวลกฎหมายอาญา”